

ΕΝΟΤΗΤΑ 13

Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της βιομηχανικής επανάστασης

	Η βιομηχανική επανάσταση έφερε σοβαρές κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές.
Πληθυσμιακές μεταβολές Μετανάστευση	• η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου προκάλεσε στην Ευρώπη, ιδίως μετά το 1850, εντυπωσιακή πληθυσμιακή αύξηση. • ένα μέρος της οποίας διοχετεύτηκε στη μετανάστευση: -η εσωτερική μετανάστευση προς τις βιομηχανικές πόλεις πύκνωσε τις στρατιές των εργατών. -η εξωτερική μετανάστευση κατευθύνθηκε στις ΗΠΑ, στον Καναδά και στην Αυστραλία.
Κοινωνικοί μετασχηματισμοί Αριστοκράτες-μεγαλοαγαιοκτήμονες	Παράλληλα, άλλαζαν τα κοινωνικά δεδομένα. • οι αριστοκράτες-μεγαλοαγαιοκτήμονες παρέμεναν πανίσχυροι στην ανατολική και μεσογειακή Ευρώπη, καθώς δεν αναπτύχθηκε πολύ η βιομηχανία. • στην Αγγλία, όπου είχαν αρχίσει να ασχολούνται με επιχειρήσεις καπιταλιστικού χαρακτήρα, έπαιζαν σημαντικό ρόλο. • στη Γαλλία, όπου η αριστοκρατία δεν έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για νέου τύπου οικονομικές δραστηριότητες, η επιρροή της περιοριζόταν διαρκώς.
Αστοί	• οι αστοί ήταν, πλέον, η κυρίαρχη κοινωνική τάξη. Διακρίνονταν σε: -μεγαλοαστούς (βιομήχανοι, μεγαλέμποροι, τραπεζίτες), -μεσοαστούς (βιοτέχνες, ελεύθεροι επαγγελματίες) και -μικροαστούς (δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι). • οι μεγαλοαστοί συγκροτούσαν την άρχουσα κοινωνική τάξη.
Αγρότες	• οι αγρότες αποτελούσαν την πλειονότητα των Ευρωπαίων κατά τον 19ο αιώνα και ζούσαν υπό εξαιρετικά ασταθείς συνθήκες. • πολλοί μετανάστευαν αναζητώντας καλύτερη τύχη.
Εργάτες	• οι εργάτες αυξάνονταν όσο αναπτυσσόταν η βιομηχανία. -εργάζονταν 12-16 ώρες καθημερινά, δίχως ούτε μια μέρα ανάπαυσης, και έπαιρναν μισθούς πείνας. -ζούσαν, στριμωγμένοι πολλοί μαζί, σε μικρά και ανθυγιεινά σπίτια και πέθαιναν νέοι. -το 1827 ο μέσος όρος ζωής των εργατών της γαλλικής βιομηχανικής πόλης Μιλούζ ήταν τα 27 χρόνια!
Σοσιαλιστικές θεωρίες	• τα έντονα κοινωνικά προβλήματα γέννησαν, τον 19ο αιώνα, μια σειρά θεωρίες που, επειδή τόνιζαν την προτεραιότητα του κοινωνικού (social) συμφέροντος έναντι του ατομικού, έγιναν γνωστές με τον γενικό όρο σοσιαλισμός.
Οι πρώτοι σοσιαλιστές Ουτοπικός σοσιαλισμός	• (Σαιν Σιμόν, Φουριέ, Όουεν, Μπλαν, Προυντόν) μιλούσαν για μια εξιδανικευμένη μορφή κοινωνίας που θα έπρεπε, κατά τη γνώμη τους, να επικρατήσει. • γι' αυτό και οι απόψεις τους ονομάστηκαν ουτοπικός σοσιαλισμός.
Κομμουνιστικό Μανιφέστο Το Κεφάλαιο	• το 1848 οι Γερμανοί Καρλ Μαρξ και Φρίντριχ Ένγκελς δημοσίευσαν το Κομμουνιστικό Μανιφέστο. • αργότερα ο Μαρξ δημοσίευσε ένα τρίτομο έργο, Το Κεφάλαιο (Das Kapital). • σε αυτό υποστήριζε την άποψη ότι κύρια αιτία της κοινωνικής αδικίας ήταν το γεγονός ότι οι σχετικά ολιγάριθμοι αστοί ήταν ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής.

Αταξική κοινωνία Μαρξισμός	- Κατά τον Μαρξ, η εργατική τάξη θα έπρεπε να οργανωθεί σ' ένα δικό της πολιτικό κόμμα, να ανατρέψει τον καπιταλισμό και να πάρει στα χέρια της τα μέσα παραγωγής. - έτσι, θα δημιουργούνταν μια νέα κοινωνία δίχως τάξεις (αταξική κοινωνία), όπου δεν θα υπήρχε εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. - οι θέσεις αυτές έγιναν γνωστές ως μαρξισμός
Η ανάπτυξη του συνδικαλισμού Χαρτιστές	- οι άθλιες συνθήκες ζωής έκαναν τους εργάτες να ξεσηκώνονται αυθόρμητα. - όμως, μόνο μετά το 1830, άρχισαν να διεκδικούν οργανωμένα την ικανοποίηση αιτημάτων, όπως η οκτάωρη εργασία. - το 1838 η αγγλική Ένωση Εργατών δημοσίευσε τη Χάρτα του Λαού, με την οποία οι χαρτιστές, όπως ονομάστηκαν τα μέλη της, διατύπωναν πολιτικά αιτήματα (θέσπιση της καθολικής ψηφοφορίας για τους άνδρες κ.ά.).
Απεργίες Πρωτομαγιά	- κύριος τρόπος διεκδίκησης ήταν οι απεργίες, που συχνά καταστέλλονταν βίαια. - την 1η Μαΐου 1886 μια εργατική απεργία στο Σικάγο των ΗΠΑ με αίτημα την καθιέρωση οκτάωρης εργασίας πνίγηκε στο αίμα. - έτσι, από το 1890 τα σοσιαλιστικά κόμματα και τα συνδικάτα άρχισαν να γιορτάζουν την Πρωτομαγιά ως παγκόσμια μέρα των εργατών, πράγμα που συμβαίνει και σήμερα σε όλο τον κόσμο.
Κατακτήσεις εργατικού κινήματος	- Στα τέλη του 19ου αιώνα, το εργατικό κίνημα είχε πετύχει: -τη μείωση των ωρών εργασίας σε δέκα, -τη δημιουργία ταμείων ασφάλισης που στήριζαν οικονομικά τους εργάτες σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος, ασθένειας ή απόλυσης και -την υπογραφή συλλογικών συμβάσεων εργασίας με τους εργοδότες που όριζαν τις κατώτερες αμοιβές προστατεύοντας τους εργάτες, σε κάποιο βαθμό, από την υπερεκμετάλλευση.
Η πολιτική οργάνωση των εργατών Πρώτη Διεθνής Δεύτερη Διεθνής Σοσιαλιστικά, εργατικά κόμματα Εξουσία με εκλογές Εξουσία με επανάσταση	- το 1864 ιδρύθηκε στο Λονδίνο η πρώτη Διεθνής Ένωση Εργατών (πρώτη Διεθνής), που διαλύθηκε, ωστόσο, το 1876 εξαιτίας διαφωνιών μεταξύ των σοσιαλιστών. - το 1889, στο Παρίσι, ιδρύθηκε η δεύτερη Διεθνής, με τη συμμετοχή μόνο πολιτικών κομμάτων που δέχονταν, τουλάχιστον θεωρητικά, τον μαρξισμό. - τα επόμενα χρόνια δημιουργήθηκαν σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες σοσιαλιστικά και εργατικά κόμματα. - πολλά από αυτά επιδίωκαν να ανέλθουν στην κυβέρνηση μέσα από εκλογές. - με την τακτική αυτή διαφωνούσαν οι Καρλ Λίμπκνεχτ και Ρόζα Λούξεμπουργκ στη Γερμανία, ο Λένιν στη Ρωσία και άλλοι σοσιαλιστές, που πίστευαν ότι έπρεπε να επιδιώκεται η ανατροπή του καπιταλισμού με επανάσταση και η εγκαθίδρυση ενός νέου σοσιαλιστικού καθεστώτος.
Το κίνημα για τη χειραφέτηση της γυναίκας	- Στη διάρκεια του 19ου αιώνα πολλές γυναίκες άρχισαν να εργάζονται σε εργοστάσια και άλλες επιχειρήσεις. - απέκτησαν, έτσι, οικονομική ανεξαρτησία και άρχισαν να διεκδικούν τη νομική και πολιτική τους χειραφέτηση. - το 1903 η Αγγλίδα Έμελιν Πάνκχουστ ίδρυσε την Κοινωνική και Πολιτική Ένωση Γυναικών, που μαχόταν για την παραχώρηση πολιτικών δικαιωμάτων στις γυναίκες, πράγμα που επιτεύχθηκε, στη διάρκεια του 20ού αιώνα, σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες.

Ορισμοί: Πρωτομαγιά, Πρώτη-Δεύτερη Διεθνής, Συνδικαλισμός

ΕΝΟΤΗΤΑ 15

Αποικιοκρατία και αποικιακοί ανταγωνισμοί

Ιμπεριαλισμός και αποικιοκρατία	• <i>ιμπεριαλισμός</i> (από τη λατινική λέξη <i>imperium</i>: ισχύς, εξουσία): ευρωπαϊκά κράτη που πέτυχαν υψηλούς ρυθμούς καπιταλιστικής ανάπτυξης άρχισαν να αναζητούν περιοχές και εκτός Ευρώπης για να τις εκμεταλλευτούν. • <i>αποικιοκρατία</i>: προσπάθεια απόκτησης αποικιών • το φαινόμενο εκδηλώθηκε με ένταση την περίοδο 1870-1914.
Τα κύρια αίτια του φαινομένου	• ανάγκη των εκβιομηχανισμένων κρατών της Ευρώπης να βρουν - νέες αγορές για τα βιομηχανικά προϊόντα τους, - νέες πηγές πρώτων υλών (μεταλλεύματα, μαλλί, βαμβάκι) - καυσίμων (πετρέλαιο), - νέες περιοχές επένδυσης των κεφαλαίων τους. • Ακόμη, η απόκτηση: - αποικιών, εμπορικών σταθμών και βάσεων εξασφάλιζε στα ισχυρά ευρωπαϊκά κράτη τον έλεγχο των θαλασσών και τον εφοδιασμό των πολεμικών τους πλοίων, καθώς και εθνική υπερηφάνεια.
Η κοινωνική βάση της αποικιοκρατίας	• αστική τάξη και κοινωνικά στρώματα. • η αποικιακή πολιτική υπαγορευόταν, κυρίως, από τους αστούς, που ωφελούνταν περισσότερο από αυτήν. • υποστηριζόταν, όμως, και από άλλες κοινωνικές ομάδες, καθώς πολλοί έβλεπαν την οικονομική και κοινωνική τους θέση να βελτιώνεται. • παράλληλα, η κατάκτηση αποικιών επιβεβαίωνε την «ανωτερότητα» των κατακτητών ενισχύοντας την εθνική τους αυταρέσκεια.
Πρωτοπόροι της αποικιοκρατίας	• οι εξερευνητές, οι χριστιανοί ιεραπόστολοι και οι έμποροι. • α) οι εξερευνητές, αναζητώντας νέες γνώσεις, ανακάλυπταν, συχνά, νέες περιοχές τις οποίες καταλάμβαναν στο όνομα της χώρας τους, επεκτείνοντας έτσι την κυριαρχία της. • β) οι ιεραπόστολοι, διαδίδοντας τον χριστιανισμό, προετοίμαζαν το έδαφος για μια μονιμότερη ευρωπαϊκή παρουσία. • γ) οι έμποροι, αναζητώντας νέες αγορές, λειτουργούσαν ως η εμπροσθοφυλακή των αποικιοκρατών.
Οι μέθοδοι αποικιοκρατικής πολιτικής ήταν δύο:	• η κατάκτηση εδαφών και η καθυπόταξη των κατοίκων τους. • η οικονομική διείσδυση σε ανεξάρτητα κράτη και η μετατροπή τους σε ημιαποικίες, τακτική που εφαρμόστηκε όπου ήταν αδύνατη, για λόγους διεθνών ισορροπιών, η κατάκτηση.
Η αποικιακή εξάπλωση	• τα ευρωπαϊκά κράτη κατέλαβαν εδάφη στην Ασία και στην Αφρική (η τελευταία μετατράπηκε, μέσα σε λίγα χρόνια, σε μια μεγάλη αποικία).
Μ. Βρετανία	• η Μ. Βρετανία ήταν, αναμφισβήτητα, η ισχυρότερη αποικιακή δύναμη, μια τεράστια αποικιακή αυτοκρατορία. • κατείχε αποικίες με πληθυσμούς κυρίως λευκών (Καναδάς, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία), αποικίες με πληθυσμούς κυρίως ντόπιων (Ινδία, Πακιστάν, Αφγανιστάν, Νότια Αφρική κ.ά.), ενώ έλεγχε και διάφορα στρατηγικά σημεία (Γιβραλτάρ, Μάλτα, Κύπρος κ.ά.).
Γαλλία	• η Γαλλία διέθετε αποικίες στην Αφρική (Τυνησία, Αλγερία, Μαρόκο, Σενεγάλη, Μαυριτανία κ.ά.) και στην Άπω Ανατολή (Ινδοκίνα: Βιετνάμ, Λάος, Καμπότζη).
Άλλα ευρωπαϊκά κράτη	• άλλα ευρωπαϊκά κράτη, όπως το Βέλγιο, η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Ολλανδία και η Γερμανία, διέθεταν μικρό αριθμό αποικιών.

Ρωσία	• η Ρωσία, καταλαμβάνοντας και εποικίζοντας ολόκληρη τη βόρεια Ασία, επέκτεινε την κυριαρχία της μέχρι τις ακτές του Ειρηνικού ωκεανού. • αυτή την περίοδο, η Αγγλία και η Γαλλία άρχισαν να διεισδύουν στην Κίνα. • έτσι, στα 1900, το 90% των εδαφών της Αφρικής και μεγάλο μέρος των εδαφών της Ασίας βρίσκονταν υπό αποικιακό έλεγχο.
Τα αποτελέσματα της αποικιοκρατίας	• η αποικιακή εξάπλωση επηρέασε καταλυτικά τόσο τις περιοχές που εντάχθηκαν στο αποικιακό σύστημα όσο και την Ευρώπη. Οι αποικίες σφραγίστηκαν από την αποικιοκρατία: -ο πλούτος τους λεηλατήθηκε. -οι λαοί τους αντιμετωπίστηκαν σαν να ήταν κατώτεροι και μετατράπηκαν, σχεδόν, σε δούλους. -οι πολιτισμοί τους υποτιμήθηκαν. • οι αποικιοκράτες έφεραν στις αποικίες όλα τα στοιχεία των πολιτισμών τους: γλώσσες, τεχνολογικά επιτεύγματα (σιδηρόδρομος, ατμόπλοιο), θρησκείες, θεσμούς, ιδεολογίες (φιλελευθερισμός, εθνικισμός, σοσιαλισμός), τρόπο ζωής. • απέναντι σ' αυτή την επέλαση, οι λαοί των αποικιών εκδήλωσαν όλες τις αντιδράσεις, από την απόλυτη υποταγή έως την επανάσταση.
Αντιδράσεις	
Τα αποικιοκρατικά κράτη και οι λαοί τους	• είδαν τη θέση τους να ενισχύεται με την κατάκτηση αποικιών. • οι Ευρωπαίοι απομύζησαν τις αποικίες και πολλοί στις ευρωπαϊκές κοινωνίες καρπώθηκαν μέρος αυτού του πλούτου. • παράλληλα, η Ευρώπη έγινε το κέντρο του κόσμου. • οι κατακτήσεις αποικιών θεωρήθηκαν, από τους Ευρωπαίους, επαρκείς αποδείξεις της πνευματικής τους ανωτερότητας, της οικονομικής και τεχνολογικής τους παντοδυναμίας. • ο ευρωπαϊκός πολιτισμός θεωρήθηκε ανώτερος. • οι Ευρωπαίοι έφτασαν στην πολιτισμική αλαζονεία. • τέλος, σημειώθηκε όξυνση του ανταγωνισμού ανάμεσα στους ίδιους τους αποικιοκράτες: η Γερμανία, έχοντας σημειώσει εκρηκτική οικονομική ανάπτυξη, θεωρούσε ότι είχε αδικηθεί και αμφισβητούσε την αποικιακή διανομή στρεφόμενη εναντίον της Αγγλίας και της Γαλλίας.

Ορισμοί: ιμπεριαλισμός, αποικιοκρατία

ΠΗΓΕΣ 13 & 15

1. Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο Οι κομμουνιστές θεωρούν ανάξιο τους να κρύβουν τις απόψεις και τις προθέσεις τους. Δηλώνουν ανοιχτά ότι οι σκοποί τους μπορούν να πραγματοποιηθούν μονάχα με τη βίαιη ανατροπή όλου του σημερινού κοινωνικού καθεστώτος. Ας τρέμουν οι κυρίαρχες τάξεις μπρος σε μια κομμουνιστική επανάσταση. Οι προλετάριοι δεν έχουν να χάσουν σ' αυτήν τίποτε άλλο, εκτός από τις αλυσίδες τους. Έχουν να κερδίσουν έναν κόσμο ολόκληρο. Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε! Κ. Μαρξ & Φρ. Ένγκελς, Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος (1848), στο Κ. Μαρξ & Φρ. Ένγκελς, Εκλεκτά έργα, Γνώσεις, χ.χ., τόμ. 1ος, σ. 58	1. Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο -Οι κομμουνιστές πιστεύουν ότι είναι ντροπή να κρύβουν τις ιδέες και τους σκοπούς τους. -Σκοποί τους=επιτυχία=μόνο με ανατροπή μέσω της βίας του τωρινού κοινωνικού καθεστώτος. -Ας <u>φοβούνται</u> οι ηγετικές τάξεις[= αστοί] -Οι <u>προλετάριοι</u>= <u>δεν έχουν τίποτα να χάσουν</u>, παρά μόνο τις αλυσίδες τους[= τη σκλαβιά τους] -Έχουν να <u>κερδίσουν</u> έναν <u>κόσμο</u> ολόκληρο. -Προλετάριοι όλων των χωρών ενωθείτε! Κ. Μαρξ & Φρ. Ένγκελς, Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος (1848), στο Κ. Μαρξ & Φρ. Ένγκελς, Εκλεκτά έργα, Γνώσεις, χ.χ., τόμ. 1ος, σ. 58
---	--

2. Το εργατικό κίνημα ως τρόπος ζωής Το εργατικό κίνημα ήταν οργάνωση αυτοάμυνας, διαμαρτυρίας, επανάστασης. Αλλά για τους φτωχούς εργαζομένους ήταν κάτι περισσότερο από όργανο πάλης: ήταν επίσης και τρόπος ζωής. [...] Ο τρόπος ζωής που οι ίδιοι σφυρηλατούσαν για τον εαυτό τους – ζωή συλλογική, μαχητική, ιδεαλιστική και απομονωμένη– προϋπέθετε το κίνημα, γιατί ο αγώνας ήταν η πεμπτουσία της. Με τη σειρά του το κίνημα τής έδινε συνοχή και λόγο ύπαρξης. E.J. Hobsbawm, Η εποχή των επαναστάσεων, μτφρ. Μ. Οικονομοπούλου, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1990, σ. 279.	2. Το εργατικό κίνημα ως τρόπος ζωής -Εργατικό κίνημα= οργάνωση αυτοπροστασίας, αποδοκιμασίας, επανάστασης. -Για φτωχούς εργαζόμενους= και τρόπος ζωής. -Κίνημα εργατικό=προϋπόθεση για τον τρόπο ζωής τους (ζωή ομαδική, αγωνιστική, βασισμένη στις ιδέες και περιχαρακωμένη) αφού ο αγώνας ήταν η ουσία της ζωής αυτής. -Το κίνημα έδινε οργάνωση και την αιτία που υπήρχε αυτή η ζωή. E.J. Hobsbawm, Η εποχή των επαναστάσεων, μτφρ. Μ. Οικονομοπούλου, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1990, σ. 279.
1. Ορισμένα από τα αίτια της αποικιοκρατίας Αναντίρρητα τα υλικά συμφέροντα έπαιξαν σπουδαίο ρόλο. Οι βιομηχανικές επαναστάσεις του 19ου αι. ενέτειναν τις ανάγκες της Ευρώπης σε πολύτιμα μέταλλα και σε πρώτες ύλες [...]. Το ίδιο ισχύει για τα κεφάλαια των οποίων τα έσοδα είναι υψηλότερα στα υπερπόντια εδάφη απ’ ό,τι στη γηραιά ήπειρο [...]. Σε μια εποχή που το εθνικό συμφέρον μετριέται με την ισχύ και το κύρος, η θέληση των κυβερνήσεων να οικοδομήσουν απέραντες αποικιακές αυτοκρατορίες είναι ένας τρόπος να αυξήσουν τις ζωτικές δυνάμεις του έθνους, παρέχοντάς του στρατιώτες, βάσεις για το στόλο και πρώτες ύλες για τη βιομηχανία του. S. Bernstein & P. Milza, Ιστορία της Ευρώπης, μτφρ. Α.Κ. Δημητρακόπουλος, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997, τόμ. 2, σ. 175-176.	1. Ορισμένα από τα αίτια της αποικιοκρατίας -Υλικά συμφέροντα= σημαντικός ο ρόλος τους -Βιομηχανικές επαναστάσεις= ανάγκη σε πολύτιμα μέταλλα και πρώτες ύλες -Ανάγκη για κεφάλαια= έσοδα περισσότερα στα εδάφη που είναι μακρινά (παρά στην Ευρώπη) -Εθνικό όφελος= δύναμη και γόητρο= θεμελίωση απέραντων αυτοκρατοριών= ενδυνάμωση δυνάμεων έθνους (με στρατιώτες, βάσεις και πρώτες ύλες). S. Bernstein & P. Milza, Ιστορία της Ευρώπης, μτφρ. Α.Κ. Δημητρακόπουλος, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997, τόμ. 2, σ. 175-176.
2. Η κοινωνική βάση της αποικιοκρατίας Σε όλες τις αποικιοκρατικές χώρες, οι πολιτικοί άνδρες και οι ομάδες πίεσης ιμπεριαλιστικού προσανατολισμού βρήκαν στήριξη σε ισχυρά ρεύματα της κοινής γνώμης, που απέρρεαν από το μεγάλο εθνικιστικό κύμα του τέλους του 19ου αιώνα. Πράγματι, για πολλούς Ευρωπαίους η αποικιοκρατία επιβεβαιώνει τη δύναμη και το πνεύμα του λαού τους και δίνει διέξοδο στην επιθυμία τους για ισχύ. S. Bernstein & P. Milza, Ιστορία της Ευρώπης, μτφρ. Α.Κ. Δημητρακόπουλος, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997, τόμ. 2, σ. 176.	2. Η κοινωνική βάση της αποικιοκρατίας -Αποικιοκρατικές χώρες= πολιτικοί άνδρες+ομάδες πίεσης που υποστήριζαν τον ιμπεριαλισμό =βρήκαν υποστήριξη σε σημαντικές τάσεις της κοινής γνώμης που είχαν προκύψει από το μεγάλο εθνικιστικό κύμα του τέλους του 19^{ου} αιώνα. - Η αποικιοκρατία = επικυρώνει την ισχύ και τον πολιτισμό του λαού τους και υλοποιεί την βούλησή τους για δύναμη. S. Bernstein & P. Milza, Ιστορία της Ευρώπης, μτφρ. Α.Κ. Δημητρακόπουλος, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997, τόμ. 2, σ. 176.
3. Οι ιεραπόστολοι προπομποί της αποικιοκρατίας Οι χριστιανοί ιεραπόστολοι [...] έπαιξαν [...] κεφαλαιώδη ρόλο. Υποστηριζόμενα από ισχυρά ρεύματα της κοινής γνώμης, τα εγχειρήματά τους έχουν στην αρχή καθαρά θρησκευτικό και ανθρωπιστικό χαρακτήρα. Ζητούν να κηρύξουν το ευαγγέλιο στους ιθαγενείς πληθυσμούς καθώς και να τους προστατεύσουν από την εκμετάλλευση [...]. Όμως, η εγκατάσταση των ιεραποστολών συνοδεύεται γρήγορα από εκείνη του ευρωπαϊκού πολιτισμού και η ανάγκη προστασίας τους οδηγεί συχνά τα αποικιακά κράτη να επέμβουν στρατιωτικά σε ορισμένες περιοχές και να εγκαταστήσουν άμεσο ή έμμεσο έλεγχο από τη μητρόπολη. S. Bernstein & P. Milza, Ιστορία της Ευρώπης, μτφρ. Α.Κ. Δημητρακόπουλος, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997, τόμ. 2, σ. 177-178.	3. Οι ιεραπόστολοι προπομποί της αποικιοκρατίας -Χριστιανοί ιεραπόστολοι= σημαντικός ο ρόλος τους -Η κοινή γνώμη τους υποστήριζε και οι προσπάθειές τους έχουν αρχικά μόνο θρησκευτικό και ανθρωπιστικό χαρακτήρα - Θέλουν να διαδώσουν το Ευαγγέλιο στους ντόπιους και να τους υπερασπίσουν απέναντι στην εκμετάλλευση -γρήγορα μαζί τους έρχεται και ο ευρωπαϊκός πολιτισμός και για να τους προστατεύσουν τα ευρωπαϊκά κράτη επεμβαίνουν με στρατό και ασκούν άμεσα ή έμμεσα έλεγχο. S. Bernstein & P. Milza, Ιστορία της Ευρώπης, μτφρ. Α.Κ. Δημητρακόπουλος, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997, τόμ. 2, σ. 177-178.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

13

1. Να αντιστοιχήσετε τα στοιχεία της Στήλης Α με τις πληροφορίες της Στήλης Β.

	Στήλη Α	Αντιστοίχιση	Στήλη Β
1	Ουτοπικός Σοσιαλισμός		Οι εργάτες ζουν σε μία κοινωνία ισότητας.
2	Αταξική Κοινωνία		Οι εργάτες οργανώνονται σε παγκόσμιο επίπεδο.
3	Συνδικαλισμός		Οι εργάτες ζουν σε μία τέλεια κοινωνία.
4	Πρώτη και Δεύτερη Διεθνής		Οι εργάτες διεκδίκησαν τα δικαιώματά τους.
5	1 ^η Μαΐου 1886		Οι εργάτες οργανώνονται και διεκδικούν τα δικαιώματά τους.

2. Να σημειώσετε Σωστό ή Λάθος δίπλα σε κάθε περίοδο λόγου.

	Περίοδοι Λόγου	Σωστό/Λάθος
1	Η βιομηχανική επανάσταση συνδέθηκε με μείωση του παγκόσμιου πληθυσμού.	
2	Οι εργάτες στα πρώτα χρόνια της βιομηχανικής επανάστασης ζουν σε άθλιες συνθήκες.	
3	Οι σοσιαλιστικές θεωρίες τοποθετούν την κοινωνία πάνω από τις εκάστοτε κοινωνικές τάξεις.	
4	Οι γυναίκες δεν διεκδικούν τα χρόνια εκείνα τα δικαιώματά τους.	
5	Ο συνδικαλισμός είναι κίνημα υπέρ των ανώτερων τάξεων.	

15

1. Να αντιστοιχήσετε τα στοιχεία της Στήλης Α με τις πληροφορίες της Στήλης Β.

	Στήλη Α	Αντιστοίχιση	Στήλη Β
1	Ιμπεριαλισμός		Προσπάθεια των ευρωπαϊκών κρατών να αποκτήσουν αποικίες.
2	Αποικιοκρατία		Κυρίως αστοί αλλά και άλλα κοινωνικά στρώματα.
3	Αποικιακή εξάπλωση		Η αποικιοκρατία επηρέασε τόσο τις αποικίες όσο και τις αποικιοκρατικές δυνάμεις.
4	Αποτελέσματα αποικιοκρατίας		Η τάση των μεγάλων ευρωπαϊκών κρατών να αναζητούν εδάφη για να κυριαρχήσουν σε αυτά.
5	Κοινωνική βάση αποικιοκρατίας		Οι Ευρωπαίοι κυριάρχησαν σε Ασία και Αφρική.

2. Να σημειώσετε Σωστό ή Λάθος δίπλα σε κάθε περίοδο λόγου.

	Περίοδοι Λόγου	Σωστό/Λάθος
1	Οι αποικιοκράτες πίστευαν ότι ήταν ίσοι πολιτισμικά με τους λαούς στις αποικίες τους.	
2	Τα μεγάλα ευρωπαϊκά κράτη εκμεταλλεύτηκαν οικονομικά τις αποικίες.	
3	Τα μεγάλα ευρωπαϊκά κράτη αναζήτησαν αποικίες για να τις βοηθήσουν οικονομικά.	
4	Οι ιεραπόστολοι βοήθησαν την επέκταση της αποικιοκρατίας.	
5	Η αποικιοκρατία δεν συνδέεται με τον ιμπεριαλισμό.	